

“Birgi Kültür Yolu” Projesinin İncelenmesi¹

Murat YILMAZÇOBAN², Hasan AKÇA³, Çağdaş GÜNEŞ⁴

Özet

Bu çalışmada, İzmir Kalkınma Ajansı'nın (İZKA) hibe desteği ile Birgi Belediyesi tarafından yürütülen “Birgi Kültür Yolu” projesinin başarı hikâyesi incelenmektedir. Çalışmanın kapsamını; proje yapma ihtiyacını doğuran nedenler ile projenin hazırlık ve uygulama aşamalarına ilişkin bilgi, tecrübe ve öneriler oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesinde Birgi Belediye Başkanı ile yapılan derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Proje ile ilgili bilgiler İZKA'ya sunulan proje başvuru formundan elde edilmiştir. Projenin başarısında belde halkıyla kurulan güçlü iletişimin önemli payının olduğu düşünülmektedir. Belediyenin proje hazırlamada sahip olduğu deneyim başarıyı sağlayan bir başka unsurdur. Birgi'de pansiyonculuğun geliştirilmesi için İZKA veya konuyla kesişen başka bir kurum tarafından desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Birgi, Proje, Kırsal Turizm

Examining of “Birgi Culture Road” Project

Abstract

In this study, success story of the project “Birgi Culture Road” financially supported by İzmir Development Agency (IZKA) and realized by Birgi Municipality has been examined. The scope of this study consists of the need for preparing a project, and also information, experience and recommendations related to preparation and implementation phases. Interview technique in depth with mayor of Birgi was used to obtain data. Information about the project was obtained from the application form submitted to IZKA. It is thought that strong communication and relation set with people living in Birgi Town has played significant role behind the successful outcomes of the project. The experience of the municipality in project preparation is another factor that brings the success. It has been considered that for the development of lodging facilities, grants and incentives in Birgi should be offered by IZKA or any other related institution.

Keywords: Birgi, Project, Rural Tourism

¹V. Ulusal Yerel Ekonomiler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir-TÜRKİYE.

E-posta: myilmazcoban@gmail.com

³Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çankırı-TÜRKİYE

⁴İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir-TÜRKİYE

Giriş

Geçmişte turizm sektörü denilince hemen akla deniz-kum-güneş üçlüsü akla gelirdi. Fakat 20. Yüzyılın son çeyreğinde dünyada meydana gelen ekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik ve çevresel alandaki değişimler ülkelerin kalkınmalarında uyguladıkları politikaları tekrar gözden geçirmeleri gereğini doğurmuş ve değişen turist taleplerini göz önüne alarak kırsal alanların kalkındırılmasında, tarımsal kalkınma yanında kırsal turizm gibi diğer sektörleri de kapsamına alan çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu kılmıştır (Akça ve ark., 2001: 29-35).

Turizm faaliyeti, son yıllarda, geleneksel tarımın ekonomik getiri açısından önemini yitirmeye başladığı birçok gelişmiş ülkede (Almanya, İngiltere, Avusturya, İtalya, İspanya, Norveç, Yeni Zelanda, Japonya, İsrail, vb) kırsal toplumlara yeniden hayat veren bir sektör konumuna gelmiştir. Bu nedenle, turizm uzmanları, sosyologlar, tarım ekonomistleri, kırsal kalkınma uzmanları kırsal kalkınma plan ve programlarında hep kırsal turizmi gündeme getirmektedirler (Akça, 2007: 515).

İzmir'in Ödemiş ilçesine bağlı Birgi beldesi; milattan önce üçüncü bin yıla uzanan geçmiş, farklı medeniyetlere şahitlik etmesi ve bozulmamış tarihi, kültürel ve inanç değerleri ile kırsal turizm açısından büyük bir potansiyel arz etmektedir. Sahip olunan bu değerleri daha geniş kitlelere duyurmak, turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek ve yerel halka alternatif gelir kaynakları sağlamak için Birgi Belediyesi tarafından hazırlanan "Birgi Kültür Yolu" projesi %75 hibe desteği ile İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) tarafından desteklenmiş ve Temmuz 2010-Ocak 2012 tarihleri arasında başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Türkiye'de şimdiye kadar gerek kalkınma ajansları ve gerekse AB katılım öncesi mali yardımları kapsamında kırsal turizm temalı birçok proje yürütülmüştür. Fakat proje bitim sonrası bunların bölge kalkınmasına yaptığı etkiyi, proje öncesi ve sonrası karşılaşılan sorunları analiz eden yeterli bilimsel çalışma yapılmamıştır. İşte bu nedenle Birgi Belediyesi'nin kendi elemanları tarafından hazırlanan ve başarılı bir şekilde yürütülen "Birgi Kültür Yolu" projesinin karşılaşılan zorluklar ve elde edilen tecrübeler ışığında kamuoyuna aktarılması ve gelecekte hazırlanması düşünülen diğer projelere örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Birgi Beldesi Hakkında Kısa Bilgi

Coğrafi Konum

Ödemiş ilçesine bağlı, Bozdağ'ın Küçük Menderes Ovasına indiği güney eteğine kurulmuş bir beldedir. Belde Ödemiş'e 9 km, İzmir'e 120 km, Salihli'ye 51 km ve Tire'ye 44 km asfalt yolla bağlıdır. Denizden ortalama yüksekliği 315 metredir (Yavuz, 2011: 23).

Tarihi Geçmişi

Birgi'nin tarihi ve kültürel geçmişi M.Ö. 3 000 yıllarına dayanmaktadır. Eski adı Pyrigion olan Birgi, sırasıyla Lydia, Pers, Helen, Roma, Bizans, Aydınolu Beyliđi, Osmanlı İmparatorluğu dönemlerine şahit olmuştur Anadolu Selçuklu Devletinin çökmesi ve dağılmasının ardından başlayan Anadolu Beylikleri döneminde Birgi, 1308-1426 yılları arasında Aydın ve İzmir çevresinde hüküm süren Aydınolu Beyliđi'ne başkentlik yapmıştır (URL 1).

Yine 16. asırda yaşamış büyük bir Türk İslam âlimi olan İmam-ı Birgivi, beldenin bir başka önemli değeridir. Gerçek İsmi Muhammed bin Pir Ali olan İmam-ı Birgivi, Pâdişah II. Selim'in hocası tarafından Birgi'de yaptırılan medresede müderris olarak görevlendirilmiştir. Birgi'ye gelince İmam-ı Birgivi olarak anılan Muhammed bin Pir Ali Birgi'ye 1563 yılında gelmiştir. Vefat ettiği 1573 yılına kadar Birgi'de Daru'l Hadis Medresesinde ders vermiştir. Ünü ülkeye yayılınca öğrencisi olmak isteyenler Birgi'ye akın etmiştir. İmam-ı Birgivi'nin İslami alanda yazılmış 57 eseri mevcuttur (Şener, 2011: 121-128). İmam-ı Birgivi'nin Birgi'de bulunan mezarı özellikle dinen önemli kabul edilen günlerde dışarıdan gelen çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Birgi'yi ziyaret eden XVII. yüzyılın büyük bilgini Katip Çelebi'nin 1640 tarihli muhtasar coğrafya kitabı Cihannüma'da anlatmıştır. Ünlü Osmanlı gezgini Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Birgi'nin 1671 yılındaki durumunu anlatmıştır (Kiev, 2001: 43).

Çakırağa Konağı, Birgi Ulu Camii (Aydın Ođlu Camisi), Aydınolu Mehmet Bey Türbesi, Kule (Küp Uçuran Kulesi), İmam-ı Birgivi Mezarlığı, Karaođlu Camii ve Şadırvanı, Aydınolu Mehmet Bey Hamamı, Derviş Ađa Medresesi, Derviş Ađa Camii, Derviş Ađa Hamamı, Sasallı Hamamı(Eski Hamam), Ümmü Sultan Türbesi, Kerim Ađa Konağı, Su Terazisi, Güdük Minare Mescidi, Bıçakçı Esseyit Hacı Ali Ađa Çeşmesi Birgi beldesinde bulunan önemli anıtsal yapılardır (URL 1).

Birgi'nin tamamı 2863 sayılı yasa gereğince SİT alanı olarak kabul edilmiştir. 1996 yılında Birgi'nin tamamına koruma imar planı yapılmıştır (URL 1).

Nüfus Yapısı

2012 yılında Birgi beldesinin nüfusu 2 398 kişidir (Erkek: 1 160, Kadın: 1 238)(URL 2). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin uygulanmaya başladığı yıl olan 2007 ile 2012 döneminde %0,21 olan Birgi'nin nüfus artış oranının %7,12 olan İzmir ve %7,14 olan Türkiye değerlerinin çok altında kaldığı ve neredeyse değişmediği görölmektedir (Tablo 1). Birgi Belediye

Başkanı yapılan görüşmede bu rakamların Birgi'nin gerçek nüfusunu yansıtmadığı, civar köylerden gelerek Birgi'de ikamet edenlerin bu istatistiklerde yer almadığı ve gerçek nüfusun beş bine yakın olduğu bilgisi edinilmiştir. Görüşmede eskiden Birgi'de köyden kente göç yaşanırken son on yıldır tersine göç gerçekleştiğini öğrenilmiştir. Birgi'de 2010 kayıtlarına göre 1 443 yaz kış oturlan ve 193 yazlık olmak üzere 1 636 konut bulunmaktadır (Yavuz, 2011: 23).

Tablo 1: Nüfus Bilgileri

Yıl	Birgi	Ödemiş	İzmir	Türkiye
2007	2 393	128 253	3 739 353	70 586 256
2012	2 398	129 005	4 005 459	75 627 384
Değişim (%)	0,21	0,59	7,12	7,14

Kaynak: URL 2.

Nüfus konusunda Birgi Belediye Başkanıyla yapılan görüşmede öğrenilen bir diğer önemli konu beldede yılda iki defa yaşanan göçtür. İlki Nisan ayıyla birlikte başlayan ve Kasım ayında dönüşlerle sonlanan göçtür. Yayla ikliminden yararlanmak, yayladaki hayvancılık ve meyvecilik faaliyetlerinde bulunmak üzere Birgi'den daha yüksek rakıma sahip Ovacık, Kemer köyleri ile Bozdağ'a yapılan bu göç Yörük Kültüründen gelmektedir. İkinci göç ise beldenin rakımca altında kalan ve kaliteli incirleriyle ön plana çıkan İrimağzı bölgesine incir bahçeleriyle ilgilenmek ve hasat amacıyla yapılmaktadır. Ağustos ayının ikinci haftasında başlayan bu göç, Ekim ayının sonunda Birgi'ye yapılan dönüşle tamamlanmaktadır.

Tarımsal Yapı

Büyükbaş hayvan sayısı 1 750 ve küçükbaş hayvan sayısı ise 2 100'dür. Birgi'de 1 700 dekar tarım alanı bulunmakta olup bunun 420 dekarında zeytin, 458 dekarında incir ve geri kalan alanlarda ise sebze, yem bitkileri, patates gibi ürünler yetiştirilmektedir. 2013-2015 yıllarında Birgi beldesi ve çevre köylerinde incir, zeytin, kestane yetiştiriciliği yapılan 1 800 dekar alanda organik tarım projesi uygulanacaktır (Anonim, 2013a). Belirtilen organik tarım projesinin beldenin turizm değerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Birgi'de 2012 yılı rakamlarına göre 725 ortaklı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve 296 ortaklı Sulama Kooperatifi bulunmaktadır (Anonim, 2013b). Bu veriler tarımsal örgütlenme açısından olumlu bir görünüm sergilemektedir.

Ticaret

Birgi beldesinde 1 terzi, 12 kahvehane, 2 ayakkabı tamircisi, 1 hazır ayakkabı satıcısı, 3 içkisiz lokanta, 1 içkili restoran, 2 birahane, 12 bakkal, 1 tuhafiyeci, 6 berber, 2 marangoz, 1 kaynakçı, 1 kasap, 1 motosiklet tamircisi, 2 nalburiye, 1 yemek fabrikası, 1 un ve hayvan yemi satıcısı, 2 internet kafe, 3 aile çay bahçesi, 1 medikal gereç satıcısı, 3 ipekli dokuma atölyesi, 1 demirci, 1 benzin istasyonu, 1 pideci, 2 eczane, 1 fırın, 1 yüncü, 1 tv tamircisi, 1 şarküteri, 1 sanat evi ile bitişik mimarlık bürosu ile 2 zeytinyağı fabrikası, 1 ipek dokuma fabrikası, 1 çamaşır konfeksiyon fabrikası, 3 ipek dokuma atölyesi, 1 süt toplama merkezi, 2 mandıra, 1 tavuk çiftliği ve kesimhanesi bulunmaktadır (Yavuz, 2011: 29-30). Birgi beldesi dışına ipekli dokuma, incir, zeytin, zeytinyağı, patates, kestane, ceviz, kiraz, süt ve süt ürünleri satışı yapılmaktadır (Yavuz, 2011: 29-30). Birgi beldesinde toplam 24 yatak kapasiteli 2 pansiyon, 10 adet çay bahçesi ve piknik alanı, 32 adet hediyelik eşya ve yöresel ürün satışı yapılan ahşap sergi ve dükkân bulunmaktadır (Anonim, 2013c). Bu bilgilere göre belde ekonomisinin temelde tarımsal üretime dayandığı söylenebilir.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Çalışmada birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Birgi beldesine ait coğrafi yapı, tarih, nüfus, ticaret ve tarımsal yapıya ait veriler çeşitli kurum ve kuruluşların hazırladıkları yayınlardan elde edilmiştir. Ayrıca, İZKA'da ve Birgi Belediyesi'nde bulunan proje dokümanları incelenerek projeye ilişkin bilgilere ulaşılmıştır.

Yöntem

Çalışma kapsamında hedeflenen ve kayıtlarda yer almayan (projenin fikir, hazırlık, uygulama ve uygulama sonrası dönemlerine ilişkin) bilgiler ve ayrıca bu süreçte oluşan tecrübe, gözlem ve öneriler projenin tasarım ve uygulamasında bizzat yer alan Birgi Belediye Başkanı Muhittin Cumhur ŞENER ile 18 Şubat 2013 tarihinde yapılan “derinlemesine yapılan mülakat” sonucu elde edilmiştir.

Araştırmalarda yaygın kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme (mülakat); önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve karşısındaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003: 50). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırmacı bu teknikte, önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolü hazırlar. Buna karşın araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayırtılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000: 547).

Çalışmada literatür araştırması, ilişkili verileri toplama ve proje dokümantasyonun incelenmesi safhalarında elde edilen bilgiler ışığında görüşme protokolü hazırlanmıştır. Mülakat esnasında gerekli görüldüğü noktalarda ve önemli olduğu düşünülen sorular da sorulmuştur.

Bulgular ve Tartışma

Birgi Kültür Yolu Projesi

“Birgi Kültür Yolu” Projesi İZKA’nın 2009 Yılı Turizm ve Çevre Mali Destek Programı kapsamında desteklediği bir proje olup; Birgi Belediyesi tarafından Temmuz 2010-Ocak 2012 döneminde uygulanmıştır. Projenin başlangıç bütçesi 293 960,00 TL olup bu tutarın %75’i olan 220 470 TL’nin İZKA tarafından finanse edilmesi öngörülmüştür. Fakat ilgili proje 213 752,71 TL destekle sonlandırılmıştır (Anonim, 2013d).

Proje başvuru formunda projenin genel amacı; “Birgi’nin turizmdeki payının artırılması için tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi ve altyapının geliştirilmesi olarak belirtilmiştir. Projeye gerçekleştirilmek istenen özel amaç ise Birgi’nin tarihi ve kültürel dokusunu, görsel algılama ve çevre düzeniyle iyileştirerek; tarihi, doğal ve kültürel varlıkların koruma bilinci altında yerli ve yabancı turistlere sunumunu sağlamak suretiyle bölgenin ekonomik yapısını canlandırmak” olarak ifade edilmiştir (Anonim, 2013d).

Projenin amaçları çerçevesinde projeden doğrudan ve olumlu olarak etkilenecek kişiler yani hedef gruplar, yerli yabancı turistler ile bölge halkıdır (Anonim, 2013d).

Proje dosyasındaki belgeler incelendiğinde proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetleri aşağıdaki dört ana başlık altında toplamak mümkündür (Anonim, 2013d).

“*Belde Tanıtım Faaliyetleri*” başlığı altında gerçekleştirilen alt faaliyetler şunlardır (Anonim, 2013d):

- Basılı ve görsel materyal oluşturulması (Broşür, katalog, tanıtım filmi yaptırılması; Birgi fotoğraflarından oluşan CD hazırlanması; Birgi’nin tanıtımı için hazırlanmış olan kitabın basılması; Birgi’nin üç boyutlu sanal turunun yaptırılması),
- Yöreye ait turistik objelerin tasarımının yaptırılması,
- Geleneksel yemeklerin tanıtımı amacıyla Birgi yöresel yemek günlerinin düzenlenmesi.

“*Mekâna Yönelik Geliştirme Çalışmaları*” kapsamında uygulanan alt faaliyetler şunlardır (Anonim, 2013d):

- Tanıtım amaçlı totem yaptırılması,

- Gezi parkuru için yön levhalarının yaptırılması,
- Belde girişine tarihi ve kültürel değerlerin fotoğraflarının sergilendiği panolar konulması,
- Beldenin farklı yerlerine bilgisayarlı, sesli, görsel tanıtım araçlarının konulması,
- Tarihi ve kültürel eserleri korumak ve izlemek için kamera sisteminin kurulması.

“*Yerel Kapasite Geliştirme Faaliyetleri*” kapsamında gerçekleştirilen alt faaliyetler şunlardır (Anonim, 2013d):

- Birgi’yi tanıtabilecek olan turizm elçilerinin yetiştirilmesi,
- Turizmin, bölgede kazanç haline dönüşmesi için eğitimler verilmesi.

“*Ekonomik Faaliyetler*” kapsamında gerçekleştirilen alt faaliyetler şunlardır (Anonim, 2013d):

- Birgi’de yetişen tarım ürünlerinin pazara sunulması,
- Yerel halkın ürünlerinin satılması için yerli yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekecek pazar arabalarının alınması ve dağıtılması.

Projenin başlangıcında yer alan bazı faaliyetlerin zaman içerisinde değiştiği görülmektedir. Örneğin; Proje dokümanlarında turistlerin Birgi’yi rahatça görmeleri için bir traktör ve römorkun tur aracı haline getirilmesi planlanmışken, traktörün İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hediye edilmesi üzerine bu faaliyet projeden çıkarılarak yerine turistik eşya satışı için tasarlanmış pazar arabaları yaptırılması işi eklenerek halktan başvurularla kurayla verildiği görülmektedir. Yine başlangıçta el sanatları satış merkezi oluşturulmasının öngörüldüğü ancak uygun mekân bulunmaması nedeniyle proje kapsamında çıkarıldığı, konunun proje dışında ele alındığı anlaşılmaktadır. Bu faaliyetin çıkarılmasından doğan kaynakla da projeye beldenin üç boyutlu sanal turunun yaptırılması işi eklenmiştir. Bir başka uygulama değişikliği de beklenenin çok üstünde ilgi görmesi üzerine proje yönetiminin zorlaşan Birgi yemek günleri sayısının azaltılmasıdır (Anonim, 2013d).

Derinlemesine Mülakat

Genel olarak proje başvuru formu ve sonuç raporları projenin içeriği ve uygulama dönemine ait verileri (mali ve teknik) ortaya koymakla birlikte sınırlı bir alan ve dönem için bilgi sağlayabilmektedir. Bu nedenle proje öncesi, uygulama dönemi ve proje sonrasında ait tecrübeler, gözlemler ve öneriler çoğunlukla kayıtlara geçirilememektedir. Bu bağlamda, “Birgi Kültür Yolu” proje dosyasından elde edilmesi mümkün olmayan bilgilere

ulaşmak için projenin hazırlanması ve uygulanmasında fiilen görev yapan Belediye Başkanı Muhittin Cumhur ŞENER ile mülakat yapılmıştır.

Mülakat esnasında Belediye Başkanı'na yöneltilen “*Proje yapma ihtiyacının nereden kaynaklandığı*” sorusuna, kültür ve inanç turizmi için Birgi beldesine ziyarete gelenlere bilgi verebilecek yerel rehber ve basılı materyal olmaması ve gelen ziyaretçilerin Birgi’yi rahatça gezebilmelerini sağlama isteği gibi cevaplar alınmıştır. Ayrıca Birgi’yi kapsamlı gezebilmek için geceleme yapılması gerektiği fakat beldede bu talebi karşılayabilecek yeterli pansiyon olmadığı için projeye pansiyonculuğu geliştirmeyi istediklerini ifade edilmiştir.

Belediye Başkanı, İZKA'nın hibe çağrısından önce proje kapsamındaki konularda Birgi beldesinin ihtiyaçlarını mali kaynak sıkıntısı nedeniyle parça parça çözmeye çalıştıklarını belirtilmiştir. Proje yaparken amaçlarının fon bulmanın yanı sıra beldenin bir kültür kenti olduğunu kamuoyu ile paylaşmak isteği olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Birgi beldesinin sahip olduğu kültürel ve turistik değerleri ön plana çıkarmak için restorasyon çalışmalarının devam ettiğini, Tarihi Kentler Birliği'nin kurucu üyeleri arasında yer aldıklarını ve ulusal/uluslararası turizm örgütleriyle yakın temas halinde olduklarını belirtmiştir.

Birgi Belediyesi'nin girişimleri ile 2008 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı'ndan gelen iki uzman tarafından Belde halkından 35 kişiye bir ay süreli teorik ve uygulamalı sertifikalı pansiyonculuk eğitimi verildiği, günümüzde faal olan pansiyonların bu eğitimi alan kişilerce işletildiği bilgisi alınmıştır.

Belediye Başkanı yapılan mülakatta, geçmişte Birgi Yolu Projesi'nin benzer içeriğine sahip bir AB hibe projesi hazırladıklarını fakat bağımsız uzmanların yaptığı değerlendirme sonucunda projelerinin ön elemeyi geçmesine rağmen yedek listede kaldığı belirlenmiştir. Geçmişte kazanılan proje tecrübesinin “Birgi Kültür Yolu” projesinin hazırlanmasında önemli katkılar sağladığı anlaşılmıştır.

İZKA'nın turizm ve çevre konusunda destek vereceğini açıklamasını takiben Belediye Başkanı liderliğinde bilgi işlem görevlisi ve üç birim müdüründen oluşan bir ekip tarafından “Birgi Kültür Yolu” projesi hazırlanmış ve İZKA'ya sunulmuştur. 2004 yılından itibaren Başkanlık tarafından üç ayda bir halka yönelik bilgilendirme toplantılarında yapılacak işler halka aktarılmaktadır. Bu toplantıların, “sit alanı” kapsamında olan Birgi'de yapılacakları halka aktarmada ve halkın ihtiyaçlarını daha iyi algılamada faydalarını gördükleri belirtilmiştir. Proje hazırlık aşamasında proje konusunda halktan görüş almaya ihtiyaç duymadıklarını fakat bu

toplantılarda elde edinilen bilgilerin projenin hazırlanmasında kendilerine önemli katkı sağladığı belirlenmiştir.

Belediye Başkanı İZKA'ya başvuru yaptıkları dönemde elektronik başvuru sistemi olmadığı için proje yazım sürecinde zorlandıklarını ifade etmiştir. Mülakatta proje hazırlarken konuyla ilgili bilgi birikiminin ve proje formatının önemli olduğu vurgulanmıştır. Sorunların düşünce düzeyinde kolaylıkla çözülebilmesine karşılık konuyla ilgili faaliyetlerin belli bir düzen içerisinde, rakamsal boyutlarıyla açıklanarak ve belli bir projeksiyonla olumlu-olumsuz yönlerini de içerecek şekilde ortaya konulmasının zorluğu belirtilmiştir.

Başarılı şekilde yürütülen “Birgi Kültür Yolu” projesinin fikir bağlamında uzun bir süreci kapsamasına rağmen iki-üç ay gibi kısa bir sürede hazırlandığı belirlenmiştir. Bu başarının altında, AB Projesi denemesi ve Birgi Belediyesi'nin röleve ve restorasyon projeleri konusunda tecrübesinin olması yatmaktadır. Diğer yandan, proje hazırlama ekibinin İZKA proje formatı tarzında geçmişte herhangi bir tecrübesinin olmadığı Belediye Başkanı ile yapılan mülakattan anlaşılmıştır. Uygulanan “Birgi Kültür Yolu” projesinin içeriği çok teknik olmadığı için proje hazırlama safhasında herhangi bir proje danışmanlık firmasından teknik destek almalarına gerek kalmadığı vurgulanmıştır.

Projenin İZKA tarafından desteklenmemiş olması durumunda aynı çalışmaların tekrar yapıp yapılmayacağı konusunda geriye dönük olarak bir şey söylemenin zor olduğu fakat çok sayıda faaliyetin belli bir disiplin içerisinde olmadan aynı sürede yapılamayacağı belirtilmiştir. Faaliyetlerin yapılmasında gerekli olan bütçe (finansman) konusu da Belediye'yi zorlayan bir başka etkidir.

Proje ekibi Birgi Belediye Başkanı ve bir idari personelden oluşmuştur. Yazım aşamasında gerekli görülerek projeye dâhil edilen turizm danışmanı, uygulamaya geçilince faydalı olmayacağı gerekçesiyle projeden çıkartılmış ve bu kaleme ödenmesi ayrılan kaynak başka faaliyetlere aktarılmıştır.

Belediye Başkanı ile yapılan mülakatta projenin uygulanması esnasında mevzuat açısından sıkıntı çektiklerini ifade etmiştir. Örneğin, Birgi Belediyesi'nin bir kamu kurumu olması nedeniyle hem kendi mevzuatlarına ve hem de İZKA'nın prosedürlerine uymak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Birgi Belediyesi normal şartlarda bazı konularda doğrudan alım yapabilmesine rağmen projedeki bazı harcama kalemleri için ihale yapmak zorunda kalmışlardır.

Belediye Başkanı uyguladıkları projeye ilişkin mali tahminlerinin hemen hemen tuttuğunu ve projeyi başlangıç bütçesiyle %95 oranında

uyumlu şekilde tamamladıklarını ifade etmiştir. Belediye projenin uygulamasında süre sıkıntısı çekmemekle birlikte maliyetlerde öngörülemeyen değişiklikler nedeniyle projenin son dönemlerinde biraz hızlı hareket etmeleri gerekmiştir.

Proje hedefleri başlangıçta öngördükleri şekilde gerçekleşmiştir. Yılda yaklaşık 150 000 kişinin ziyaret ettiği beldenin proje ile tartışmasız olarak daha profesyonel bir turizm altyapısına kavuştuğu ifade edilmiştir. Birgi beldesine 2-3 yıl önce gelmiş olan kişiler proje tamamlandıktan sonra Birgi'ye tekrar geldiklerinde bu gelişim farkını kolaylıkla görmektedirler. Ziyaretçilerden alınan olumlu tepkiler (geri dönüşüm) buna örnek verilebilir.

Belediye Başkanı “*Uygulama döneminde projede değişiklik ihtiyacı olup olmadığı*” sorusuna başlangıç bütçesinde öngörülen maliyetlerde bir takım değişiklikler yaşandığı için projeden sağlanacak faydayı artırmak adına küçük-büyük yedi tane zeyilname yaptıkları cevabını vermiştir.

Başlangıçta projede yer alan gezi traktörü ve römorkunu İzmir Büyükşehir Belediyesi'nden ücretsiz olarak temin etmeleri üzerine ortaya çıkan kaynakla belde turizm anlamında ihtiyaç gördükleri bir diğer materyal olan bir adet midibüs almayı istediklerini ancak taleplerinin İZKA tarafından kabul edilmediğini belirtmiştir. Aynı kaynakla yirmi bir tane özel tasarım pazar arabası alınıp kurayla dağıtıldığını söylemiştir.

Belediye Başkanı Birgi Belediyesi olarak projeden sağladıkları kazanımları: i) Çok sayıda faaliyetin ve bütçe kaleminin yer aldığı böyle bir projeyi izleme uzmanlarının da katkısıyla Birgi Belediyesi'nin başlangıç bütçesine yakın bir şekilde sorunsuz olarak tamamlama tecrübesi, ii) Beldenin daha kaliteli bir turizm altyapısına ve görsel materyallere kavuşması, tarihi ve kültürel unsurların bir araya getirilmesi, iii) Proje kapsamında verilen eğitimlerle beldedeki öğrencilerin nasıl bir yerde yaşadıklarının farkına varmaları şeklinde sıralamıştır.

Belediye Başkanı yapılan mülakatta “*Projenin bu gün tasarlanması durumunda neleri farklı yapacakları*” sorusuna, geçmişte projeyi hazırlarken hem Belediye'ye düşecek eş finansman yükünün sorun olabileceği hem de büyük bütçeli projenin seçim esnasında dezavantaj olabileceği düşüncesine kapılarak projenin bütçesini düşük tutmaya çalıştıklarını ancak şu an olsa projeyi azami rakamlarına ulaşacak şekilde tasarlayacaklarını ifade etmiştir. Uygulama aşamasında projeyi çok detaylı hazırladıklarını fark ettiklerini, bu durumun kendilerini zaman zaman zorladığını belirtmiştir.

Projede her ay bir defa yapılması planlanan ve 300-400 kişinin geleceği tahmin edilen Birgi yemek gününe 1 000-1 500 kişi arasında değişmiştir. Bunun üzerine yemek günlerinin iki ayda bir düzenlendiği öğrenilmiştir.

Projenin başlangıçta hedefledikleri gibi sonuçlandığı, bu nedenle makro düzeyde projeden ekleme çıkarma yapacakları husus olmadığını belirtilmiştir. İZKA'nın Birgi Beldesinin ihtiyaçlarına uygun yeni bir program açıklaması halinde tekrar proje yapılabilecekleri Belediye Başkanı tarafından ifade edilmiştir.

Belediye Başkanına yöneltilen “*Edinilen tecrübeler ışığında benzer değerlere sahip beldelere vermek istediğiniz mesaj ne olabilir?*” sorusuna dünya turizminin yeni arayışlar içerisinde olduğunu ve buna bağlı olarak alternatif turizm değerlerinin yükselen bir trend olması nedeniyle Türkiye'deki potansiyel turizm merkezlerinin kendi kimliklerini ve yerel değerlerini koruyarak, dejenere olmadan turizme açılmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda her yörenin kendi temel değerlerini tespit ederek, o beldenin götürülmek istendiği yer ile bu değerlerin uyumlandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Birgi Belediye Başkanı uygulama esnasında lüzum görülmesi halinde projede yapılacak yeni düzenlemelerle ilgili olarak “İZKA uzmanlarının projeleri daha yakın izlemeleri gerektiğini ve Ajans'ın başvuru sahibinin değişiklik talepleriyle ilgili karar verirken sadece kurallara bağlı olarak değerlendirme yapmaması gerektiğini” ifade etmiştir. Örneğin, “Birgi Kültür Yolu” projesinde yolcu taşıma aracı alımı taleplerinin proje bütünü açısından kendileri için gerekli olduğuna inanmalarına rağmen bu talepleri İZKA tarafından kabul görmemiştir. Belediye Başkanı, Ajans'a uygulanan projelerde başarıyı artırmak için değişiklik talepleri konusunda daha esnek davranmasını önermiştir. İZKA'nın tüm yararlanıcılara olmasa da kamu kurum ve kuruluşlarına kendi tabi oldukları mevzuat çerçevesinde daha fazla inisiyatif tanınması gerektiğini ifade etmiştir. Proje kapsamındaki ışıklı totem, ışısız totem, fotoğraf panosu ve yön levhası gibi bütçe kalemlerini Ajans mevzuatı gereğince ortak ihale ettikleri için bu malları normalin üç katı fiyata aldıklarını belirtmiştir.

Yapılan mülakatta Belediye Başkanı “Ajans destekleri konusunda ele alınması gereken bir başka konunun inşaat maliyetleri konusundaki sınır olduğunu; proje kapsamında inşaat maliyetlerine en fazla %30 destek verilmesi şeklindeki kuralın olumsuz bir uygulama olduğunu” belirtmiştir.

Belediye Başkanı'na “*İZKA çalışmalarını genel olarak nasıl yorumlarsınız?*” şeklindeki bir soruya “Ajanslar durağan değerleri harekete geçirmede ve kaynakların düzen içerisinde kullanılmasında önemli bir aktördür” cevabını vermiştir. Yine bu kapsamda “İZKA'nın son dönemlerde genel olarak KOBİ'lere destek verme yoluna gittiğini fakat bölge kalkınması için yerel yönetimlere öncelik tanınması gerektiğini” vurgulamıştır. “Ajans'ın amacı kalkınmayı desteklemekse; esnafın küçük ölçekli projelerini iş kurma

yardımı şeklinde desteklemesi gerektiğini” ifade etmiştir. Bu amaçla KOSGEB destekleri olsa bile, İZKA desteklerinin proje şeklinde olması, kişilerin öz sermaye ve aynı sermaye koymalarını gerektirmesi nedeniyle daha olumlu sonuçlar vereceğini” söylenmiştir. “Benzer şekilde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımlarının proje baskısı etkisi yaratmadığı için bu alanda çok fazla etki yapamadığını” ileri sürülmüştür.

Dizi ve reklam filmi çekmek için bazı ekiplerin Beldelerine geldiğini söyleyen Belediye Başkanı, “Birgi’de yeterli yatak kapasitesi olmadığı için gelen ekipler gece konaklamak için Ödemiş’e gitmek zorunda kalmaktadır” şeklinde söylemde bulunmuştur. Bu sorunun çözümü için Belediye Başkanı şu öneriyi getirmiştir: “Birgi’de bir pansiyonun faaliyete geçirilmesi için yaklaşık 50 000-60 000 TL yeterli olacağını ancak finansman sıkıntısı nedeniyle bu durum gerçekleşmemektedir. Ajansın pansiyon başına vereceği 25 000-30 000 TL’lik destekle Birgi’de dört odalı 10 tane pansiyon açılabilir. Özet olarak Ajans’ın toplam 250 000-300 000 TL destekle Birgi’ye 40 oda kapasitesi kazandırılabilir”.

Belediye Başkanı ile yapılan mülakatta “Proje hazırlama belli bir tecrübe ve bilgi birikimi gerektirdiği için proje yapmak isteyenler bu konuda zorluk çekmektedirler. Bu açıdan proje formatının öğrenilmesinde İZKA da dâhil olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların proje hazırlamak isteyenlere yardımcı olmaları” gerektiği vurgulanmıştır.

Sonuç

Birgi Belediyesi tarafından yürütülen “Birgi Kültür Yolu Projesi” beldenin mevcut potansiyellerini harekete geçirmek açısından projenin içerdiği faaliyetler ve ulaştığı sonuçlar dikkate alınırca projenin başarılı olduğu ve Birgi’de turizm altyapısının oluşmasına yönelik önemli çalışmalar yapıldığı belirtilebilir.

Projeyi hazırlayan ve yürüten ekipte yer alan Birgi Belediye Başkanı ile yapılan mülakatta Projenin hazırlık aşamasında yerel paydaşlarla herhangi bir görüşme yapılmadığı öğrenilmiştir. Bu bir eksiklik olarak değerlendirilmeye birlikte 2004 yılından itibaren Belediye Başkanı’nın üç ayda bir düzenli olarak yaptığı bilgilendirme toplantılarının bu alandaki eksikliği giderdiği düşünülmektedir.

“Birgi Kültür Yolu” projesi çok sayıda kamu ve özel sektörü ilgilendiren bir konu olmasına karşın Birgi Belediyesi’nin projenin uygulanması esnasında ilgili kurumlarla işbirliğine gitmemesinin bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Özellikle İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün projeye dâhil edilmiş olması halinde proje başarısının artırılacağı düşünülmektedir.

Şimdiye kadar Birgi beldesinde birçok başarılı çalışma yapılmış olmasına karşın Birgi'ye gelen yerli-yabancı ziyaretçilerin konaklayacağı yeterli pansiyon bulunmaması ciddi bir eksiklik. Kırsal, kültürel ve tarihi değerlerin iç içe geçtiği Birgi'de şu anda pansiyona dönüştürülebilecek otantik evler ve sertifikalı pansiyonculuk eğitimi almış kişiler bulunmaktadır. Beldenin ihtiyacını görecekt 10 pansiyonun maliyetinin yaklaşık olarak 500 000-600 000 TL olmasına karşılık yerel halkın bu maliyeti karşılayamaması nedeniyle Birgi'de pansiyonculuğun çok sınırlı kaldığı düşünülmektedir. Beldede pansiyonculuğun desteklenmesi konusunun İZKA tarafından değerlendirmeye alınması önerilmektedir.

Kırsal alanların kalkınmasında öncelikle yörenin analizinin yapılması, kendi mevcut durumu ve sahip olduğu potansiyeller çerçevesinde planlı-programlı hareket edilmesi gerekmektedir. Konu geniş boyutları içermesi nedeniyle pek çok aktörün müdahale alanına girmektedir. Bu nedenle proje amacı ve hedef kitlenin ihtiyaçları doğrultusunda mali fonların ilgili kurumlara kullanılması gerekmektedir.

Şurası bir gerçek ki; Kurumların proje yazma deneyimlerini geliştirmesi gerekmektedir. Proje hazırlarken sorunların sayısal ve metin haline dökülmesi ve ortaya atılan fikirlerin belli bir düşünce süzgecinden geçirilmesi önem taşımaktadır. Aksi takdirde, sadece başvuru döneminde proje tasarlamaya başlamak yeterli olmayabilecektir. Proje hazırlama aşamasında yapılması gereken şey; başvuru sahibinin sorunları gidermeleri için gereksinim duyulan para, insan ve zaman gibi kaynaklarını özenle belirlemektir. Projenin fikir aşamasından metin ve bütçe haline gelinceye kadar geçen zamanda ön çalışmanın yapılmış olması uygun kaynak bulunduğunda proje hazırlarken başvuru sahibine zaman kazandırmakta ve planlamadan kaynaklanabilecek sapmaları en aza indirecektir. Bu nedenle kurumlar ihtiyaç duydukları alanda yeterli kaynakları olmasa da sorun analizinden başlayarak projelerinin genel çerçevesini oluşturmaları ve metne dökmeleri yararlı olacaktır.

Kalkınma Ajanslarının uygulama kurallarında destek verilen kuruma yeterli inisiyatif kullanma hakkı verilmesi gözden geçirilmesi gereken bir konudur. Ajans uzmanlarının her konuda doğru karar verebilmeleri mümkün olmayacağı için projelere tematik danışmanlık verecek bir danışmanlık sisteminin kurulması tartışılmalıdır.

Kalkınma Ajanslarının genel anlamda mevcut işletmeleri destekledikleri eleştirisinden hareketle desteklerin sadece iş geliştirmeye odaklanılmamalı, küçük esnaf ve sanatkârı da kapsayacak şekilde yeni girişimlerin desteklemesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akça, H., Esengün, K., Sayılı, M. (2001). Kırsal Alanların Kalkındırılmasında Kırsal Turizmin Rolü. Standart Dergisi, 40(470): 29-35.
- Akça, H. (2007). Burdur İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi. 1. Burdur Sempozyumu, 16-19 Kasım 2005, sayfa: 515-517.
- Anonim (2013a). Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ödemiş İlçe Müdürlüğü kayıtları.
- Anonim (2013b). Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü kayıtları.
- Anonim (2013c). Birgi Belediye Başkanlığı kayıtları.
- Anonim (2013d). İzmir Kalkınma Ajansı kayıtları.
- Kuş, E. (2003). Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nitel mi, Nicel mi? Anı Yayıncılık, sayfa: 50.
- Şener, M.Ş. (2013). Derinlemesine mülakat tekniğiyle yapılan görüşme (Görüşme Tarihi: 18.02.2013).
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 6(24): 543-559.
- URL 1. Birgi Belediyesi İnternet sitesi (www.birgi.bel.tr).
- URL 2. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2013, (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>).
- Kiev, M. (2001). Birgi Tarihi ve Tarihi Coğrafyası (Çev.R.H.Ünal), Birgi Tarihi, Coğrafyası ve Türk Dönemi Anıtları, Yayına hazırlayan: R.H.Ünal, Kültür Bakanlığı Yayınları 2573, s:1-54.
- Yavuz, B.G. (2011). Birgi, 4. Baskı, Efe Ofset ve Matbaacılık, Ödemiş.